

Śródka, Andrzej

"Medycyna Nowożytna. Prace Historyczno-Medyczne", pod red. Zofii Podgórskiej-Klawe, Warszawa 1992 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 37/4, 219-220

1992

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Medycyna Nowożytna. Prace Historyczno-Medyczne”, red. Zofia Podgórska-Klawe. Polska Akademia Nauk Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki, Warszawa 1992, ss. 72.

Otrzymaliśmy zeszyt sygnałny „Medycyny Nowożytnej” — czasopisma, które w zamyśle Redakcji stanie się dla historyków medycyny forum wymiany nie tylko faktów, lecz przede wszystkim poglądów dotyczących dziejów wiedzy o chorobie i zagadnień metodologicznych historii nauk medycznych. Wiek XIX dał podstawy niemal całej współczesnej wiedzy o fizjologii, budowie drobnowidowej i patologii, stworzył założenia nowoczesnej diagnostyki, terapii i profilaktyki, zmienił całkowicie poglądy na temat większości dyscyplin lekarskich. To czas, w którym Claude Bernard wprowadził deterministyczną teorię badań eksperymentalnych, Schleiden i Schwann opisali nieznaną dotąd budowę narządów i tkanek roślinnych i zwierzęcych, Rokitansky i Virchow zaproponowali dwie koncepcje istoty choroby. Przywołuję te truizmy tylko po to, aby zaznaczyć, że „Medycyna Nowożytna” chce zajmować się głównie XIX stuleciem, a więc dyskutować problemy najistotniejsze dla rzetelnej wiedzy o rozwoju współczesnej medycyny i — trzeba tu dodać — problemy dość często pomijane przez naszych historyków.

Zeszyt sygnałny jest po części tego wszystkiego przykładem. Złożyły się nań, poza krótką wstępną notą redakcyjną, trzy artykuły oryginalne, recenzje, sprawozdania i notki bibliograficzne. B. Płonka-Syroka omówiła XIX-wieczne „hermetyczne” doktryny medyczne, starając się ukazać je we wcześniejszej perspektywie historycznej (uwzględnienie zwłaszcza koncepcji klasycznych i średniowiecznych). Przedstawiła więc poglądy Paracelsusa, Hannemanna i Mesmera, pomijając mniej istotne (?) — Broussaisa, Browna i Cullena. Autorka dała interesującą próbę wyjaśnienia podstaw filozoficznych tych doktryn, ich wspólnych elementów, genezy i recepcji.

J. Jeszke podejmuje problematykę rzadko rozważaną wśród polskich historyków medycyny — potrzeby rozwijania i metodologii historii historiografii medycznej. Przedstawia trzy „modele uprawiania” tej dyscypliny (Grabskiego, Topolskiego i Pomorskiego) i krytycznie je omawia, ukazując ich wartości, a na koniec podkreślając konieczność podjęcia badań w tym kierunku. Jest on — dodajmy — jedynym chyba polskim historykiem medycyny, poważnie zajmującym się tą problematyką i przygotowującym, mamy nadzieję, większe opracowanie na ten temat.

Artykuł B.Urbaneck odbiega charakterem od dwóch poprzednich; jest opisem archiwaliów medycznych Centralnego Historycznego Archiwum Państwowego we Lwowie. Autorka zaznajamia nas krótko z historią tych zbiorów od końca XVIII wieku, rozwojem w latach zaborów, z ich rozkwitem w okresie II Rzeczypospolitej i z trudnym okresem prac po 1939 roku. Podała aktualny układ porządkowy (bibliograficzny), często niejednolity oraz — co dla nas, ewentualnych przyszłych użytkowników najważniejsze — stan zasobów podzieliła przy tym archiwalia na trzy grupy z punktu widzenia praktycznego zastosowania i wyzyskania: lecznictwo, stan galicyjskiej kadry medycznej i towarzystwa medyczne.

Wszystkie artykuły uzupełnione są krótkimi streszczeniami w języku angielskim i niemieckim.

Zeszyt kończą recenzje: J.Jeszkego pracy B.Płonki-Syroki *Recepcja doktryn medycznych przelomu XVIII i XIX wieku w polskich ośrodkach akademickich w latach 1784-1863*, wnikliwa i zasadnie mocno krytyczna A. i B.Syroków pracy J.Jankowskiego *Historia medycyny średniowiecznej w Polsce* i E.Więckowskiej rozprawy E.Waszyńskiego *Fizjologia porodu w polskiej myśli i praktyce medycznej XIX wieku* oraz sprawozdania: B.Urbaneck o historycznomedycznych seminariach metodologicznych w Pracowni Historii Nauk Medycznych IHNOiT PAN i K.Jeziorskiego o mało znanej u nas działalności australijskich historykach medycyny, wreszcie — uzupełnienia Z.Gajdy i K.Jeziorskiego do Polskiej Bibliografii Lekarskiej XIX wieku St.Konopki.

Zespół redakcyjny „Medycyny Nowożytnej” podjął ambitny trud wypełnienia luki, jaką jest brak głębszych studiów nad naukowymi podstawami rozwoju współczesnej medycyny i wręcz nieobecność refleksji metodologicznej w polskich badaniach historycznomedycznych. Miejmy nadzieję, że będzie to trud owocny, ale zależy to nie tylko (choć głównie) od docent Zofii Podgórskiej-Klawe i jej zespołu, lecz również od lekarzy i historyków, pragnących współtworzyć pismo, a także od czytelników opiniujących je i dyskutujących o jego obliczu i przyszłości.

Andrzej Śródka
(Warszawa)